

Kirjaston Avoimen tieteen palveluista (TAU)

BMF-tapaaminen 25.3.2021

Juha Teperi, vararehtori, tutkimus

Kirjasto

Johtaja Riitta Lähdemäki

Henkilöstömäärä noin 90

Päälliköt

Päällikkö, tietoaineiston hankinta- ja saatavuuspalvelut,
Kaisa Haapa-aho

Päällikkö, avoimen tieteen palvelut,
Susanna Nykyri

Päällikkö, oppimisen tietopalvelut,
Suvipäivi Pöytälaakso-Koistinen

Palvelut

Tietoaineistojen hankinta ja tarjonta
Kirjaston tietojärjestelmät ja verkkopalvelut
Kirjaston viestintä ja palvelujen markkinointi

Opinnäytteiden ja väitöskirjojen julkaisemisen tuki
Tutkijoiden julkaisutietojen tallennus- ja raportointipalvelut (CRIS), neuvonta ja ohjaus
Tampere University Press –kustantamo
Tutkimusdatan hallinnan palvelut
Tutkimuksen metriikkapalvelut (ml. bibliometriikka, altmetriikka ja datametriikka)
Trepo-julkaisuarkiston ylläpito

Asiakaspalvelu: lainaus- ja tietopalvelu
Kirjaston oppimisympäristöt: (tilat, laitteet)
Tiedonhankintataitojen opetus ja ohjaus (perustutkinto-opiskelijat)

ATP: neljä tiimiä

- Tutkimuksen tuki (Katja Fält)
- Datanhallinnan tuki tutkimusprojekteille (maksullinen lisäpalvelu, vrt. Tutkimuksen tuki. Turkka Näppilä)
- Julkaisemisen tuki (Petri Tonteri)
- Metriikka (Marja Kokko)

- Työryhmiä ja yhteistyötä yli tiimi-, palvelualue- ja yksikkörajojen!

Avoim tiede

- Vahva kansallinen ja kansainvälinen tahtotila
- Suomi edelläkävijöitä
- Huomio tutkimusjulkaisuista laajemmin tutkimustuotoksiin ja toimintakulttuuriin
- OKM arvioi mm. yliopistoja säännöllisesti
- Avoin tutkimus on tutkitusti vaikuttavampaa myös bibliometrisillä indikaattoreilla mitattuna
- Tampereen yliopiston kirjaston Avoimen tieteen palveluiden asiantuntijat laajasti mukana kehittämässä kansallisia ja kansainvälisiäkin ratkaisuja. Asiantuntijatyö nivoutuu tiiviisti tutkimusprosesseihin ja hyviin tieteellisiin käytänteisiin.

Asiantuntijapalvelut

- Luomme edellytyksiä laadukkaalle ja vaikuttavalle tutkimustoiminnalle tukemalla ja kehittämällä avointa julkaisemista, datanhallintaa, julkaisutiedonhallintaa ja tutkijan näkyvyyttä (mm. CRIS, ORCID)
- Kehitämme ja koordinoimme tutkimusdatan hallinnan, avoimen julkaisemisen sekä metriikan ja arvioinnin palveluja yhdessä yliopiston muiden palveluyksiköiden kanssa
- Tampere University Press ([TUP](#)), OA-kustantamo

Yhteistyötä ja yhdessä kehittämistä, esim.

- Korkeakouluyhteisölle:
 - Tutkimustietojärjestelmän hankinta ja käyttöönotto yhteistyössä PSHP:n kanssa 2019-2021 (projektipäällikkö Yrjö Lappalainen/Petri Tonteri)
 - Datapalveluprojekti 2019 – moniammatillinen, yhden palveluluukun tukipalvelu (projektipäällikkö Susanna Nykyri)
- Kansallista yhteistyötä:
 - Avoimen tieteen kansalliset asiantuntijaryhmät (TSV koordinoi)
 - DMPTuuli-verkosto
 - CSC-verkostot
 - TTV jne
- Kansainvälistä yhteistyötä:
 - Datatuen kehittämissyhteistyötä mm. Technische Universität Braunschweigin ja TU Delftin kanssa
 - EOSC (Landscape-WG 2019-2020, Susanna Nykyri)
 - RDA
 - LIBER

Data- palvelu

tuni.fi/datapalvelu

researchdata@tuni.fi

- Tarjoamme yhden luukun periaatteella palveluita ja työvälineitä tutkimusdatan hallintaan.
- Datapalvelun kautta yhteisömme jäsenet tavoittavat kirjaston datatuen, tutkimuksen IT:n, tutkimuspalveluiden, tietoturvan, tietosuojan, lakipalveluiden, asianhallinnan asiantuntijat sekä Tietoarkiston ja muut tarvittavat resurssit.

Datanhallinnan tuki tutkimusinfrastruktuureille

- Datapalvelusta tarjolla kohdennettua tukea infrastruktuureille aineistohallintaan vuoden ympäri
- Infrastruktuurin aineistohallintasuunnitelman/-politiikan kommentointi ja konsultointi
- Datanhallinnan tuen avuksi infrastruktuureille on 2020 laadittu *Data Management Policy for Open Research Infrastructures at Tampere University*
 - <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202005265684>
 - periaatteet ohjaavat infrastruktuureja kohti vastuullista avoimuutta
 - tarkoituksena on osaltaan tukea infrastruktuurirahoitusten hakemista ja ohjeistaa infrastruktuureita omien datanhallintapolitiikoidensa kirjoittamisessa
- Suomen Akatemian FIRI-hakujen tukitoimet
 - Infrastruktuurikohtainen konsultaatio datatuen kanssa
 - Data management policyn kommentointi
- Datapalvelu: researchdata@tuni.fi
- Tutkimusaineistojen hallinnan opas: https://libguides.tuni.fi/researchdatamanagement/research_data_management
- Ks. myös Suomen Akatemian [FIRI-hakujen ohjeistus](#)

Kirjaston Avoimen tieteen palvelut : Ajankohtaisia

Avoimen tieteen koulutukset

Tutkinto-opetus (tutkijakoulu)

- TAYJ035c Managing Research Information
- TAUJ035d Research data management: survey and interview data / Tutkimuksen aineistonhallinta: kysely- ja haastatteluaineisto
- TAUJ12e Tutkimusetiikka / Research Ethics
 - Kurssiin sisältyy luennot aineistonhallinnasta, avoimesta julkaisemisesta sekä tutkijan näkyvyydestä ja vaikuttavuudesta
- TAUJ035e Tutkijan näkyvyys ja vaikuttavuus

Datanhallinnan koulutukset:

<https://research.tuni.fi/datapalvelu/koulutukset/>

OA-koulutukset: <https://www.tuni.fi/fi/kirjasto/opi-ja-tutki/koulutus>

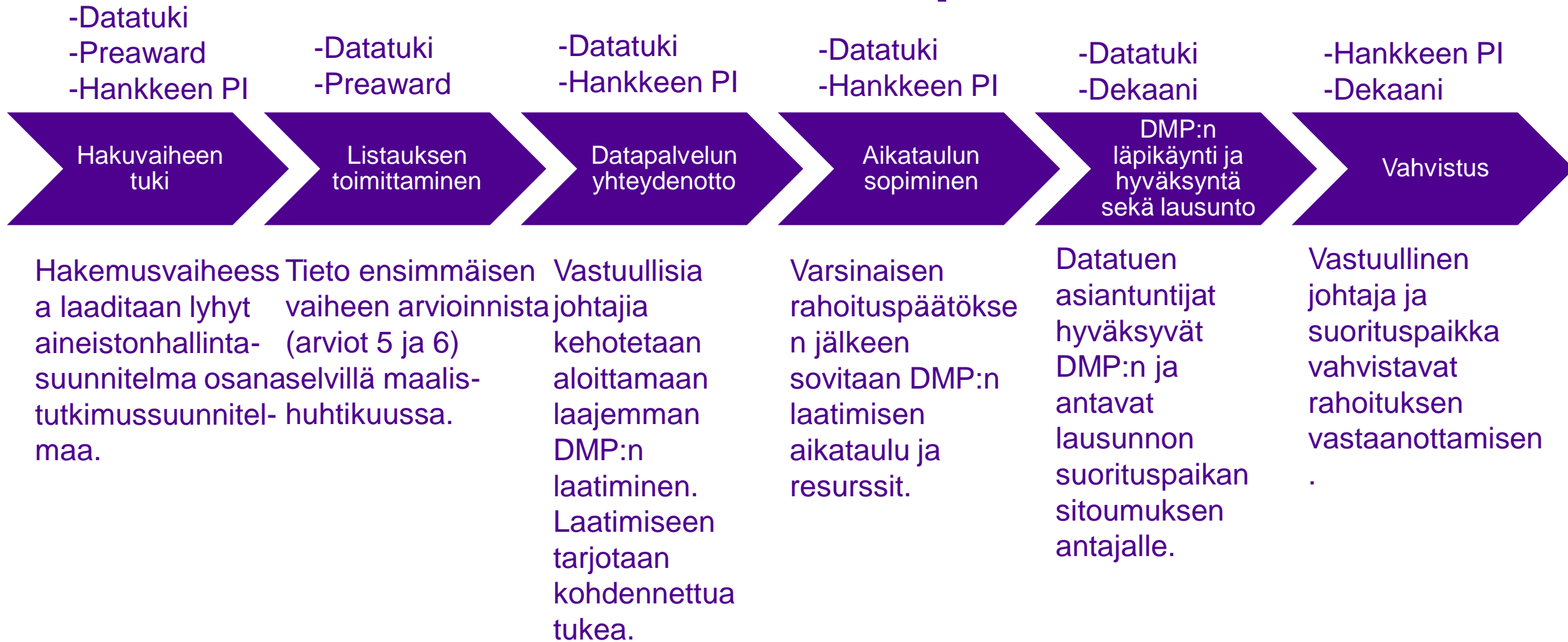
Muut koulutukset

- Koulutuksia järjestetään ympäri vuoden, aina mahdollista tilata toiveiden mukainen kokonaisuus
 - Paljon pyyntöjä tiedekunnista, tutkimusryhmistä, hankkeilta, tms.
 - Kohderyhmänä tutkijat, opinnäytetöiden ohjaajat, henkilöstö, väitöskirjan tekijät, opiskelijat, TAMK
- Datanhallinta
 - yhteistyö Datapalvelun puitteissa
 - Toistuvia teemoja: tietosuoja ja tietoturva, aineistonhallinnan perusteet, DMP:n laatiminen, aineistonhallinta ja etiikka, aineistojen anonymisointi (yhteistyössä FSD:n kanssa), Suomen Akatemian hakujen tukeen liittyvät koulutukset, jne.
- OA-julkaiseminen
 - Teemoja: Avoimen julkaisemisen perusteet, artikkeliväitöskirjan julkaiseminen, kirjoittajamaksut, avoimuuden muodot, julkaisukanavat, jne.
- Tutkimuksen näkyvyys ja vaikuttavuus
 - Teemoja: tutkijan vastuullinen arviointi, tutkijan näkyvyys, tutkijatunnisteet (ORCID)

Avoimen tieteen palvelut

- TUNICRIS otettu käyttöön, ensimmäinen ponnistus OKM:n julkaisutiedonkeruu (deadline 12.3.) -> OKM:n julkaisutiedonkeruun mukainen data tutkimustietovarantoon (TTV, [Etusivu - Tiedejatutkimus.fi](#)). Koston jatkokehittämisessä rikastetaan mm. lisäämällä aktiviteetit, julkaisuiden APC-maksutiedot, tutkimusaineistojen metatiedot, Tietoarkiston metatiedot.
- TTV:ssa nyt: julkaisut, hankkeet, infrastruktuurit, organisaatiot. Tulossa: tutkijat, aineistot, muut tutkimusaktiviteetit. Lisäksi rikasteita, kuten julkaisuiden yhteyteen APC-tiedot.
- Suomen Akatemian uudistukset : DMP (TUNIssa datatuki käsittelee) ja APC (kirjasto huolehtii, ei haeta enää erikseen)

Aineistohallintasuunnitelman prosessikuvaus

Aineistohallintasuunnitelman kulku

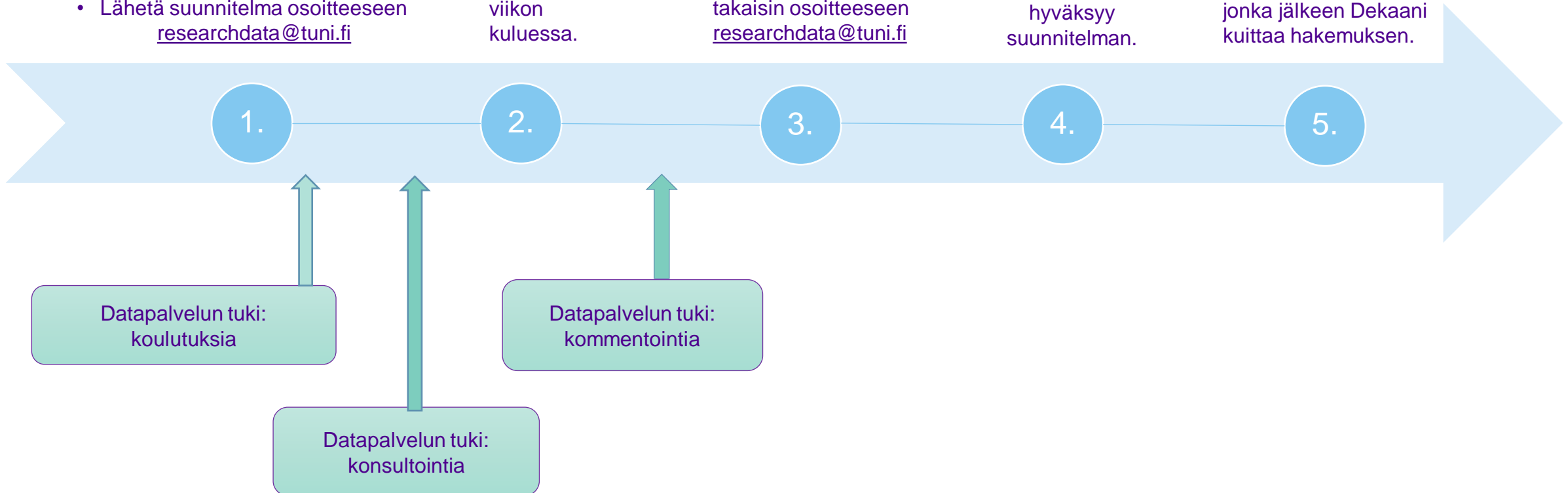
- Laadi aineistohallintasuunnitelmasi kolmen viikon kuluessa myönteisestä päätöksestä DMPTuulin avulla.
- Lähetä suunnitelma osoitteeseen researchdata@tuni.fi

- Datapalvelu kommentoi suunnitelmaasi viikon kuluessa.

- Tee suunnitelmaan pyydetyt muokkaukset viikon kuluessa.
- Lähetä suunnitelma takaisin osoitteeseen researchdata@tuni.fi

- Datapalvelu lähettää tiedon suunnitelmasta dekaanille, joka hyväksyy suunnitelman.

- Liitä hyväksytty DMP Suomen Akatemian SARA-järjestelmään, jonka jälkeen Dekaanin kuittaa hakemuksen.

Uutta datan hallinnan palveluissa 2021

- Ohjausrakenteen muutos
 - Tutkimusaineistojen hallinnan ohjausryhmä projektiaikaisen ohjausryhmän sijaan
- Kirjastoon perustettu uusi datanhallinnan asiantuntijapalveluja tutkimushankkeille tarjoava tiimi

Datanhallinnan tuki tutkimusprojekteille

- Tampereen yliopisto (kirjasto) tarjoaa tutkimusryhmille ja -hankkeille tukea tutkimusdatan hallinnan käytännön toteuttamiseen datanhallinnan asiantuntijapalvelun kautta.
- Datanhallinnan asiantuntija tukee tutkimusprojekteja mm. datan keräämisessä ja tuottamisessa, tutkimuksenaikaisessa hallinnassa ja käsittelyssä, kuvailussa, jakamisessa, julkaisemisessa ja pitkäaikaissäilytyksessä
- Datanhallinnan asiantuntijoilla on monipuolista teknistä osaamista ja he ovat ohjelmointitaitoisia.
- Datanhallinnan asiantuntija voi myös osallistua datanhallinnan dokumentaation, kuten aineistonhallintasuunnitelman (DMP) ja tietosuoja-asiakirjojen laadintaan sekä työvirtojen suunnitteluun.
- Datanhallinnan asiantuntijapalvelun käytöstä syntyvistä kuluista (palkka) vastaa tutkimusryhmä tai -hanke
- Datanhallinnan asiantuntija työskentelee tutkimusprojektissa tyypillisesti yhteensä 3-6 kuukautta.
- Tiiminvetäjä Turkka Näppilä jo aloittanut, 1. datan hallinnan asiantuntija aloittanut 15.3., toinen aloittaa 1.4. Tilauksia on jo tullut! Palvelumuotoilu etenee

Tutkimusaineistojen hallinnan ohjausryhmä 2021-2022

- Rehtori Mari Wallsin nimittämä.
- Yleisenä tehtävänä on valmistella, ohjata ja seurata tutkimusaineistojen ja niihin läheisesti liittyvien tutkimuksen tuotosten (esim. ohjelmistojen, koodin ja menetelmien) hallintaa. Osana tätä tehtävää ohjausryhmä ohjaa ja kehittää tutkimusaineistoihin liittyviä palveluita sekä priorisoi avoimen tieteen toimenpideohjelman dataan ja niihin liittyvien tuotosten toimenpiteitä ja seuraa niiden toimeenpanoa.
- Tutkimusaineistojen hallinnanohjausryhmän jäsenet ovat:
 - Juha Teperi, puheenjohtaja, tutkimuksen vararehtori
 - Antti Lönnqvist, dekaani, BEN
 - Sami Pirkola, tutkimusvaradekaani, SOC
 - Riitta Lähdemäki, kirjaston johtaja
 - Anu Juslin, tutkimuspalveluiden johtaja
 - Jussi-Pekka Pispala, tietohallintojohtajaOhjausryhmän valmistelijana toimii Susanna Nykyri, päällikkö, kirjasto.
Ohjausryhmä voi tarvittaessa kutsua asiantuntijoita.
- Kevään agendalla mm. TAU AT TPO –katselmus, kansallisen dataa koskevan osalinjauksen (5/2021) päämäärät ja toimenpiteet, eri yksiköiden työnjaon ja yhteistyön kehittäminen, FinDATA.

Lisäksi: Litterointipalvelujen kilpailutus

- Yliopisto on aloittanut vuoden 2021 alussa kirjaston johdolla litterointipalveluita koskevan yhteisen sopimuksen kilpailuttamisen
 - Tarkoituksena on turvata litterointipalveluiden saatavuus ja vähentää yksittäisiltä projekteilta vaadittavaa hallinnollista työtaakkaa.
 - Kunnes sopimus on saatu solmittua, voi litterointia tarpeen mukaan hankkia kuten tähänkin asti.
 - Pp. Turkka Näppilä

Kirjaston Dataprojektit

- Tutkimusaineistot organisaatiossa (päättävä, pp. Katja Fält)
- Dynaamiset DMP:t (alkaa keväällä -21; pp. Turkka Näppilä)
- PASData (jatkuu -21, pp. Turkka Näppilä)

PASData-projekti

- Tutkimusdatan säilyttäminen ymmärrettävänä ja käytettävänä luotettavasti useiden kymmenien ja jopa satojen vuosien ajan edellyttää aktiivisia toimenpiteitä
 - Laitteet, ohjelmistot ja tiedostomuodot vanhenevat ajan myötä, mutta niihin talletetun informaation täytyy säilyä
- OKM tarjoaa ja CSC toteuttaa korkeakouluille ja tutkimuslaitoksille tutkimusdatan pitkäaikaissäilytyspalvelun (Fairdata PAS-palvelu)
- PASData-projektin (PAS = pitkäaikaissäilytys) tavoitteet:
 1. selvittää T3 ATT-projektissa Tampereen yliopistolle määritellyn PAS-prosessin käytännön toimivuus
 2. tuottaa PAS-prosessin teknisen ja saatavuuskerroksen soveltuvuus selvitys (proof of concept) sekä koeponnistaa rajapinnat datan siirtämiseen Fairdata PAS-palveluun
- Projektissa on asiantuntijoita kirjastosta, Tietoarkistosta, tietohallinnosta, tutkimuspalveluista ja asianhallinnasta
 - Pilottiaineiston löytäminen on osoittautunut haastavaksi, projektin kestoja jatkettu

Dynaamiset DMP:t

- Aineistohallintasuunnitelmat (data management plan, DMP) jäävät usein irralliseksi palaseksi tutkimushankkeen hallinnollisen dokumentaation joukkoon, vaikka niiden sisällössä on informaatiota, joka hyödyttäisi useita toimijoita
 - Tutkijoita käytännön datanhallinnassa sekä aineistojen jakamisessa; organisaatioita resurssien käytön suunnittelussa ja palvelujen suunnittelussa; rahoittajia rahoitusehtojen toteutumisen seurannassa
- Dynaamisten DMP:t ovat koneluettavia, mikä mahdollistaa niiden kytkennän tietojärjestelmiin ja organisaation prosesseihin ja työvirtoihin
 - Riskienhallinta (tietosuoja), sopimustenhallinta, tietotekniikkapalveluiden tarpeen ennakointi, aineistoluettelot
- Dynaamiset DMP:t -projekti
 1. seuraa tiiviisti kahta kansallista koneluettaviin DMP:hin liittyvää aloitetta (DMPTuulin jatkokehitys ja Avoin tieteen koordinaation yhteyteen perustettu työryhmä)
 2. selvittää Tampereen yliopiston tarpeet liittyen koneluettaviin DMP:hin ja laatii ehdotukset jatkotoimenpiteistä
- Onnistunut lopputulos edellyttää yhteistyötä useiden yliopiston sisäisten toimijoiden kesken
 - Projektin suunniteltu ajankohta 4/2021-12/2021 (projektipäällikkö Turcka Näppilä / kirjasto)

Tutkimusaineistot organisaatiossa

Tavoitteet

- Selvitys olemassa olevista tutkimusaineistoista ja niiden metadatojen harvestoinnista CRIS-järjestelmään
- Selvitys siitä, miten jatkossa saadaan tieto yliopistossa tuotetuista uusista tutkimusaineistoista
- Yliopiston sisäisen prosessimallin laatiminen
- Projektipäällikkö Katja Fält

Aktiivivaihe 2020, jatkokehittäminen linjatyönä

Muuta ajankohtaista (TAU/TUNI)

- TAU-RAE tulossa 2022, AT yhtenä aspektina
- Laaja-alaisesti avoimuuden huomioon ottava *Open Science Strategy for the Centre of Excellence in Game Culture Studies* julkistettu (8.2.): <https://coe-gamecult.org/2021/02/08/open-science-strategy-for-the-centre-of-excellence-in-game-culture-studies/> Avoimuus nähdään vastuullisen ja vaikuttavan tutkimuksen strategiana. Erityisen ansiokasta miten strategiassa on suora yhteys tavoitteista ja periaatteista toteuttamisen tukeen ja palveluihin, mikä omiaan jalkauttamaan strategia. Uutinen: <https://www.tuni.fi/fi/ajankohtaista/pelikulttuurien-tutkijat-avaavat-tutkimuksensa-kaikkien-saataville>
- Tampere University Pressin data- ja aineistopolitiikka (versio 1) julkaistu: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202012189004>.
- AT:n integroiminen opetukseen, erityisesti opinnäyteohjaajien koulutus aineistonhallintaan liittyen
- AT-linjauksen (TUNI) ja toimenpideohjelman (TAU) (2018) katselmointi mm. tiedeneuvostossa ja konsistorissa, kirjastolla keskeinen rooli katselmoinnissa ja toimenpide-ehdotusten laadinnassa
- Koulutustarjonta: <https://www.tuni.fi/fi/kirjasto/opi-ja-tutki/koulutus> -> täydentyy ja päivittyy, lisäksi enenevästi tilattuja

Kiitos!

susanna.nykyri@tuni.fi